

Hvad betyder Corona-virus for bygge- og anlægsbranchen?

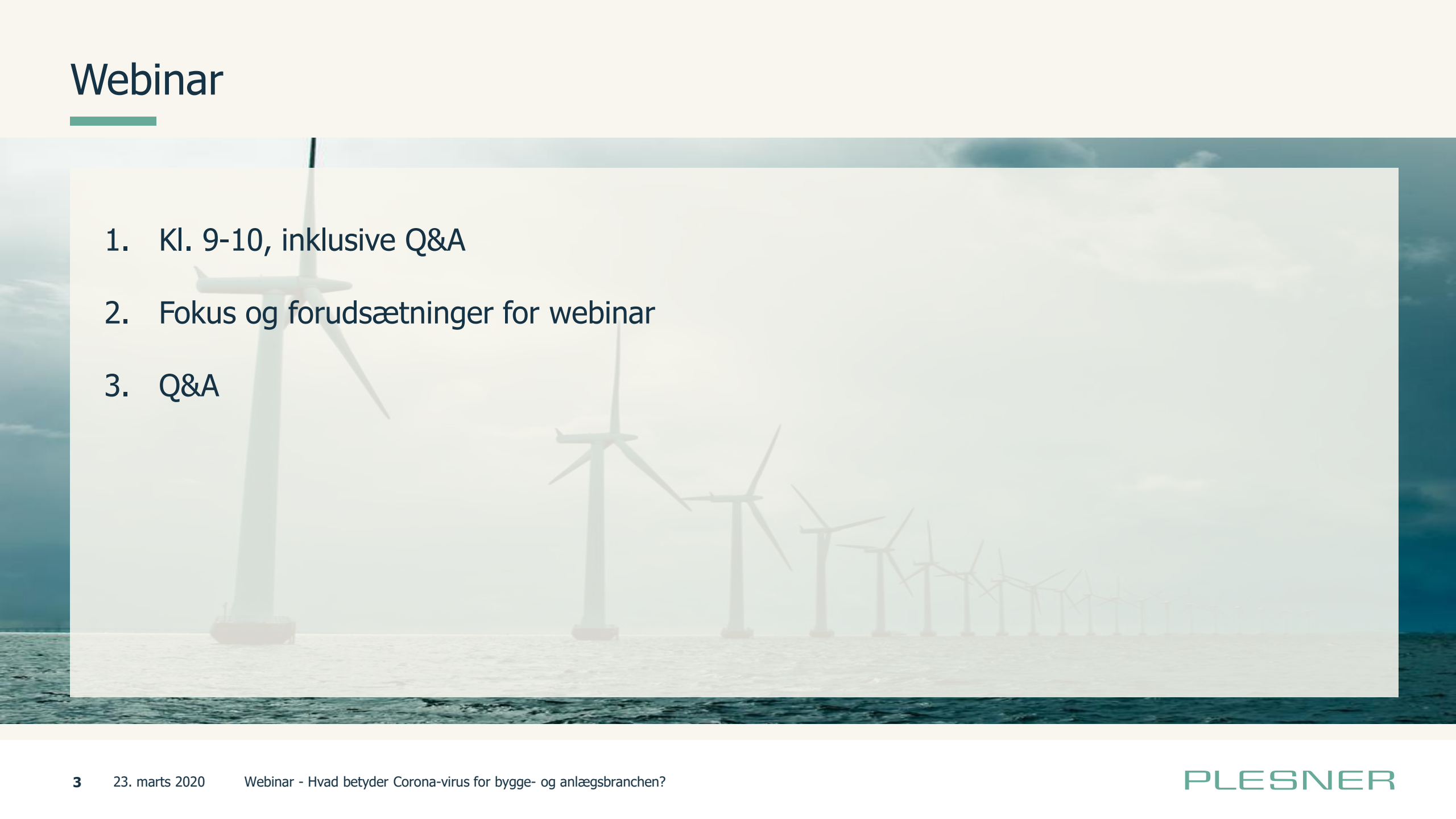
23. marts 2020

Niklas Korsgaard Christensen
advokat (H), partner, MBA

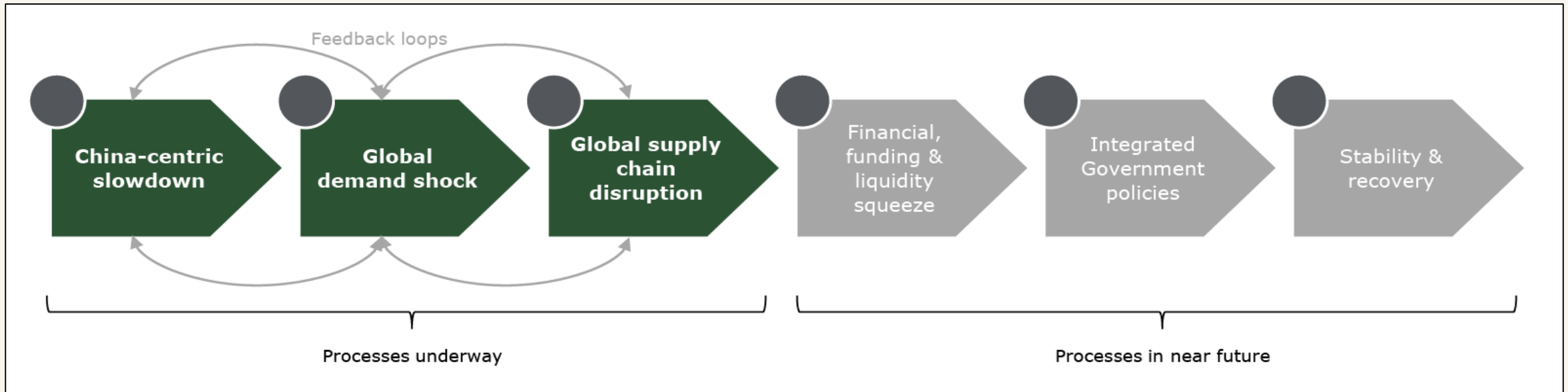
Agenda

- 
- The background of the slide is a photograph of a large wind farm in the ocean. Several wind turbines are visible, stretching from the foreground into the distance. The sky is overcast and grey, and the water is a dark, choppy blue-grey. The entire image is faded to serve as a background for the text.
1. Hvad er status lige nu?
 2. Fremdrift og forsinkelse
 3. Suspension, opsigelse og ophævelse
 4. Betalinger og garantier
 5. Status for muligheder for bevissikring og andre processkridt

Webinar

- 
- The background of the slide is a photograph of a large offshore wind farm. Numerous white wind turbines are visible, stretching from the foreground into the distance across a calm sea under a cloudy sky. The image is slightly faded to allow the text to be the primary focus.
1. Kl. 9-10, inklusive Q&A
 2. Fokus og forudsætninger for webinar
 3. Q&A

1. Hvad er status lige nu?



- COVID-19 er gået fra at være lokal/national til global begivenhed – er nu en pandemi (WHO – 11. marts 2020)
- "Policy response" i Danmark har været intensiv i form af "nedlukning" af arbejdsplader/grænser/specifikke steder, vedtagelse af ændring til epidemi-loven og indførelse af hjælpepakker (eksempelvis garantiordning og trepartsaftale)
- Aktiemarkederne har reageret med massive nedgange og høj volatilitet. Bl.a. har ECB reageret med rentesækning og opkøbsprogram. Omfang og intensitet af påvirkningen af den nationale og globale økonomi er fortsat usikker.

Kilde: Deloitte Monitor (2020)

1. Hvad er status lige nu?

"Hjemmelsgrundlag" for vurdering af den nuværende situation?

WHO

- COVID-19 erklæres en "international sundhedskrise" (30. januar 2020)
- COVID-19 erklæres en pandemi (11. marts 2020)

Statsministeren 11. 13. & 17. marts

- "Ekstraordinær situation" – offentlig ansatte hjemsendes 2 uger (ikke kritiske funktioner)
- Private arbejdsgivere opfordres til at hjemsende. Shoppingcentre, sportsfac, restauranter og cafeer lukker.
- Forbud mod forsamlinger på mere end 10 mennesker fra den 18. marts, kl. 10.00
- Grænselukning for personer (ej gods) – "anerkendelsesværdigt formål"

Øvrige ministerier og styrelser

- Sundhedsstyrelsen anbefaling om hjemrejse fra risikoområder (2. marts 2020)
- Opfordring til hjemsendelse "under iagttagelse af opretholdelse af kontraktmæssige forpligtelser" (Erhvervsm)

Hastelovgivning

- Ændringer til epidemi-loven (rammelov med mulighed for forbud og påbud)
 - Restriktion på forsamlinger – omfatter ikke almindelig tilstedeværelse på arbejdspladser
 - Afspærring af områder
- Garantiordninger, trepartsaftale om lønkomensation m.v.



Fremdrift og forsinkelse

2. Fremdrift og forsinkelse



- **Udgangspunktet:** Forsinkelse er ansvarspådragende, medmindre bygherren/entreprenøren/rådgiveren har krav på tidsfristforlængelse.
- **Undtagelser:**
 - Ændringer
 - Bygherrens forhold eller anden entreprenørs/rådgivers forsinkelse (kun for entreprenør/rådgiver)
 - **Force majeure**
 - Usædvanligt vejrlig
 - **Offentlige påbud og forbud**
 - **"Myndigheders manglende godkendelser..."** (ABR) og **"Forsinkelse med nødvendige tilladelser"** (ABT)

Bestemmelser: AB 92 § 24; ABR 89 pkt. 5.2; AB 18 § 39; ABR 18 § 38; ABT 18 § 37

2. Fremdrift og forsinkelse



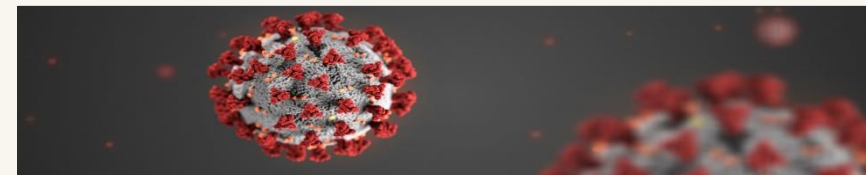
- **Force majeure:**

- Opstået uden skyld
- Som følge af forhold den pågældende ikke er herre over
- Er oplistning i nr. 3 – udtømmende, ejusdem generis-krav eller?

- **Forbud og påbud:**

- Kun "hændelige" – ikke egne forhold, eksempelvis overtrædelse af gældende lovgivning
- I realiteten en særlig version af force majeure reglen

Bestemmelser: AB 92 § 24; ABR 89 pkt. 5.2; AB 18 § 39; ABR 18 § 38; ABT 18 § 37



- **Hvad indebærer dette?**

- Konkret og specifik bedømmelse
- Bevisbyrde er hos parten som ønsker forlængelse
- Parallelforsinkelse (årsagskonkurrence) udfordring
- Standpunktsrisiko
- Ingen erstatning for "nr. 3" i AB/ABR
- Erstatning for "nr. 5" i AB/ABR

2. Fremdrift og forsinkelse

Entreprenørens forhold

Entreprenøren møder ikke eller er forsinket:

1. Generel smitterisiko
2. Karantæne; faktisk smittede medarbejdere (syge), børnepasning
3. Udgangsforbud
4. Materialeforsinkelser
5. Forsinkede tilladelser (som entreprenøren skal søge om)
6. Bygherren lukker pladsen eller er forsinket med levering af materialer (bygherreleverancer)



Vurdering?

Vurdering af de enkelte tilfældegrupper:

Ad 1.: Der er ikke tale om en konkret og specifik begivenhed, som forhindrer entreprenørens arbejde. Forarbejderne til Epidemi-loven fastslår, at forsamlinger kan forbydes, men også at den ikke gælder for "almindelig tilstedeværelse på arbejdspladsen". Vurderingen er, at det ikke giver tidsfristforlængelse.

Ad. 2.: Mandskabsmangel er i udgangspunktet ikke en force majeure, medmindre der foreligger de krævede ekstraordinære omstændigheder. **U1946.34** om umulighed ift. arbejdskraft (mandskab var hyret af værnemagten og dagbods krav blev nedsat). Såfremt der er tale om påbud efter epidemi-loven i forhold til konkrete arbejdspladser, vil det givetvis indebære en force majeure situation (efter både nr. 3 og nr. 5 i AB'en).

Ad. 3.: Der vil – afhængigt af udgangsforbuddets formulering – givetvis være tale om force majeure efter nr. 3.

Ad. 4.: Materialeforsinkelse er i udgangspunktet ikke en force majeure, men efter omstændigheder kan leverancer fra risikoområder og leveringsudfordringer i forbindelse med nedlukning af grænser føre til force majeure. Se **KFE 1997.57 VBA** om eneforhandler konkurs og nye leverancer fra Østrig (Entreprenør fik tidsfristforlængelse).

Ad. 5.: Kan være både omfattet af AB'ens nr. 3, nr. 5 og nr. 6 (i totalentreprise), men dog usikkert.

Ad. 6.: Giver ret til tidsfristforlængelse efter AB'ens nr. 2, hvis ej force majeure for bygherren

2. Fremdrift og forsinkelse

Bygherrens forhold

Bygherren lukker plads eller er forsinket og henviser til:

1. Bygherren lukker pladsen pga. smitterisiko, karantæner m.v.
2. Udgangsforbud
3. Materialeforsinkelser (bygherreleverancer)
4. Forsinkede tilladelser (som bygherren skal søge om)



Rådgivers forhold

Rådgiver vil almindeligvis kunne henvise til karantæner, udgangsforbud og forsinkede myndighedsgodkendelser.

Vurdering?

Min vurdering af de enkelte tilfældegrupper:

Ad 1.: Der er ikke tale om en konkret og specifik begivenhed, som forhindrer bygherrens forpligtelse til at give Entreprenøren mulighed for at arbejde. Derfor ingen force majeure. Undtagelse kan være påbud efter epidemi-lov, som vil være omfattet af AB'ens "nr. 5" (om påbud), og dermed give Bygherren ret til tidsfristforlængelse.

Ad. 2.: Der vil – afhængigt af udgangsforbuddets formulering – givetvis være tale om force majeure efter AB'ens "nr. 3".

Ad. 3.: Materialeforsinkelse er i udgangspunktet ikke en force majeure, men efter omstændigheder kan leverancer fra risikoområder og udfordringer i forbindelse med nedlukning af grænser føre til force majeure. Se **KFE 1997.57 VBA** om eneforhandler konkurs og nye leverancer fra Østrig (E fik tidsfristforlængelse).

Ad. 4: Kan være både omfattet af AB'ens "nr. 3" (nu b) og/eller "nr. 5" (nu d).

Rådgivers forhold

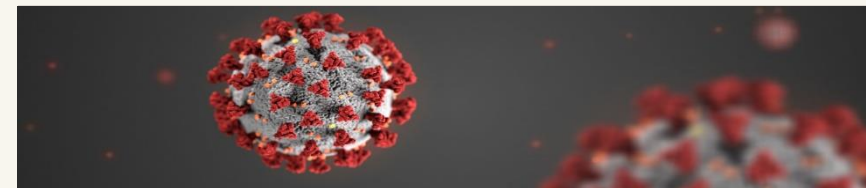
Der henvises til begrundelserne ovenfor. Det vil for rådgivere særligt blive vurderet, hvorvidt hindringer for funktionærarbejde er force majeure, når der eksempelvis kan arbejdes hjemmefra m.v. Dog vil manglende myndighedsgodkendelse kunne føre til tidsfristforlængelse.

2. Fremdrift og forsinkelse



- **Krav til meddelelse om fristforlængelse (proces):**
 - Meddelelse om krav om tidsfristforlængelse (reklamation) "snarest muligt"
 - Meddelelse skal specificere kravet (hvor mange dage) og – antaget i praksis - indvirkning på kritisk sti
 - Meddelelse skal specificere årsagen til kravet
- **Øvrige krav for den "forsinkede"**
 - Pligt til "early warning" om forventet forsinkelse
 - Forsinkelsen skal søges mitigeret (og bør meddeles)

Bestemmelser: AB 92 § 24; ABR 89 pkt. 5.2; AB 18 § 39; ABR 18 § 39



- **Hvad sker der lige nu?**
 - Generelle (uspecifikke) meddelelser
 - Generelle forbehold
 - Varsling af forsinkelse uden at kende til konsekvenser

2. Fremdrift og forsinkelse



Svar og dagbodskrav

- § 25, stk. 3 - regel
- Dagbodsvarsling – krav og betingelser



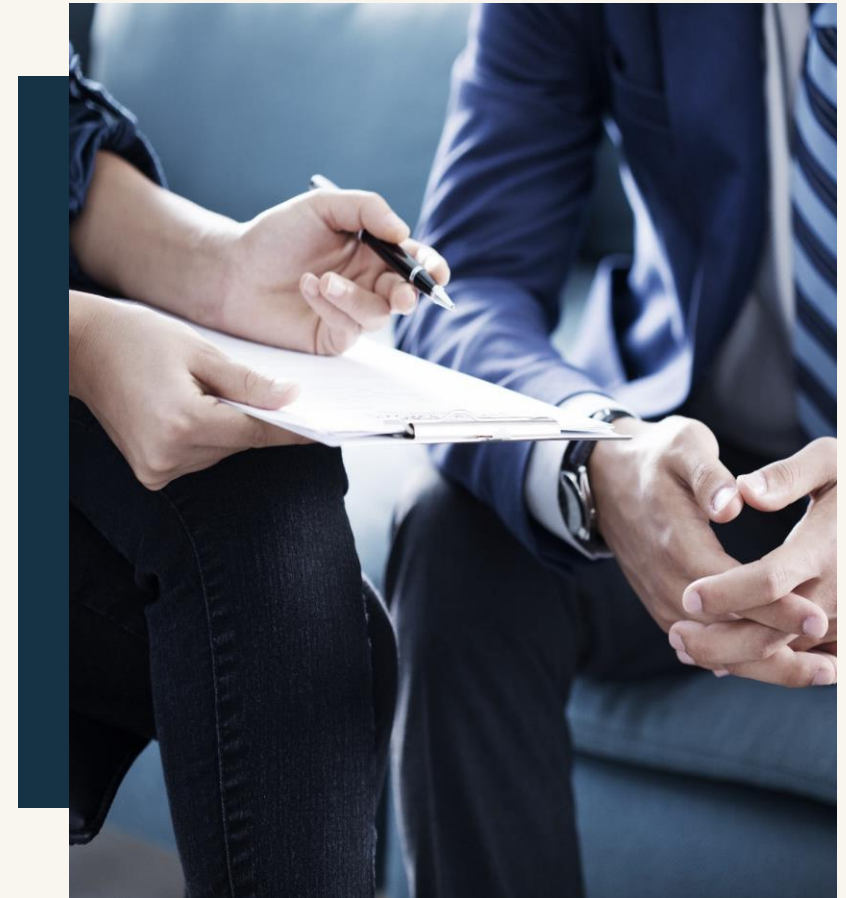
Forcering

- Aftalt mellem parterne
- BH med udrette gør forsinkelse gældende, og E vil sikre sig mod det. E skal varsle forinden igangsætning.

2. Fremdrift og forsinkelse

Hvad kan gøres nu og her ?

- Identificer kritiske leverancer og afklar leveringstid og eventuelle alternativer
- Dialog om eventuelle ændringer til kontrakttidsplaner og arbejdstidsplaner, herunder om ændring af dagbøder for mellemterminer
- Dialog om ændring i arbejdets tilrettelæggelse for at imødekomme anbefalinger
- Indgå aftaler om ovennævnte





Suspension, opsigelse og ophævelse

3. Suspension, opsigelse og ophævelse



- **Kan projekter *suspenderes* (udskydes)?**

- AB'erne indeholder ikke en ret til at suspendere et projekt mellem bygherre og entreprenør (og dermed udskyde opfyldelsen), hvorfor dette skal være aftalt særskilt.
- ABR (89 og 18) giver bygherren ret til at udskyde opgaver mod betaling af honorar for udført arbejde og udgifter, som rådgiver har under udskydelsen. Rådgiver kan også kræve udgifter til genoptagelse.

- **Kan projekter *opsiges*?**

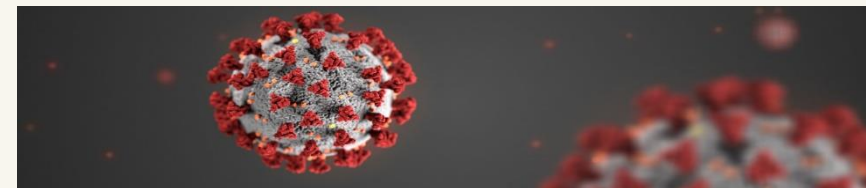
- I dansk ret antages det, at *bygherren* kan opsige en entrepriseaftale mod betaling af erstatning svarende til at opgaven var fuldført (den positive opfyldelsesinteresse), dvs. virkning er samme som en uberettiget ophævelse.
- Entreprenøren kan ikke opsige.
- Bygherren kan opsige overfor rådgiver, men det er ikke givet at bygherre skal betale erstatning (ny § 53)

3. Suspension, opsigelse og ophævelse



- **Kan projekter *ophæves*?**

- Kun ved væsentlig misligholdelse (forsinkelse eller mangler) – enten faktisk eller anticiperet.
- Konkurs eller rekonstruktionsbehandling (dog mulighed for sikkerhedsstillelse) giver ret til ophævelse, medmindre boet ønsker at indtræde eller parten ønsker at videreføre aftalen.
- Ophævelse kan ske *helt eller delvist*, men en *delvis* ophævelse må dog ikke på urimeligvis forrykke aftalens samlede forudsætninger (AB 18 Betænkning)
- Kan først ske efter påkrav, dvs. forudgående rimelig varsel



- **Grundlag for ophævelse lige nu?**

- Hvis sikkerhed ikke stilles
- Ved manglende betalinger
- Ubertettiget standsning af arbejde
- Forsinkelser af væsentlig karakter, hvor andre muligheder er udtømt

Bestemmelser: AB 92 §§40-44; ABR 89 pkt. 8; AB/ 93 §§ 40-44; AB 18 §§ 59-63; ABR 18 §§ 55-58; ABT 18 §§ 57-61

The background of the slide features a faded, low-angle photograph of several yellow construction cranes against a clear blue sky. The cranes are positioned diagonally, creating a sense of height and industrial activity.

Betalinger og garantier

4. Betalinger og garantier (summerisk)

BETALINGER

- Betalingsforholdene er uændrede i den nuværende situation
- Likviditetsudfordringer hos BH/E bør skærpe opmærksomhed mod:
 - Svarer betalingen til udført arbejde?
 - Kræver entreprenøren betaling for materialer uden at de er leveret? Behov for sikkerhedsstillelse?
 - Entreprenørens ret til at standse arbejde ved manglende betaling; konkurs eller bygherrens økonomiske forhold berettiger til dette.

Bestemmelser: AB 92 §22; ABT 93 §22; AB 18 §§ 36-37; ABT 18 §§ 34-36

GARANTIER

- Entreprenørens sikkerhed dækker alle krav, herunder "tilbagebetaling af for meget udbetalt entreprisum"
- Det er antaget, at garantien ikke dækker "likviditetsforstrækninger", dvs. bygherren har bevidst ydet entreprenøren kredit via merbetalinger, ej opkrævet dagbod m.v.
- Krav under garanti kan afværges med § 46/§ 67-sag

Nye "Corona-lån"

- Statslige garantiordninger på op 70% af lån for:
 - SMV
 - Større virksomheder



Status for muligheder for bevissikring og andre processkridt

6. Status for muligheder for bevissikring og andre processkridt

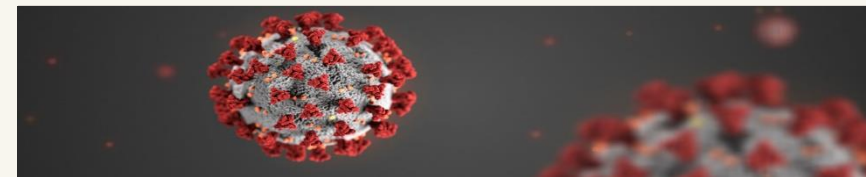
Voldgiftsnævnet i konkret sag

"Voldgiftsnævnet vil i alle berammede sager frem til 27. marts 2020 tage kontakt til voldgiftsretterne og parterne i forhold til drøftelse af eventuel omberømmelse af den mundtlige forhandling eller evt. alternative foranstaltninger.

Voldgiftsnævnet opfordrer skønsmænd m.fl. til at tage kontakt til sagens parter og Voldgiftsnævnet i forhold til berammede skønsforretninger mv. Der kan være behov for at fastholde gennemførelsen i visse hastende tilfælde, ligesom der vil kunne tænkes i alternative løsninger.

Voldgiftsnævnet fortsætter den almindelige sags håndtering, idet arbejde kan foregå digitalt og fra hjemmearbejdspladser. Voldgiftsnævnets brugere bedes i sagerne oplyse, hvis der er udfordringer grundet den helt særlige situation Danmark står i lige nu.

Vi følger situationen nøje og vil løbende give yderligere information."



• Hvornår er det relevant?

- Stadeopgørelser ved ophævelse
- Haste syn og skøn (udenfor voldgift)
- Almindelige syn og skøn under voldgiftssag
- Sagkyndig beslutning
- Ønske om hurtig afgørelse
- Mediation og mægling

Spørsmål



Kontakt

Niklas Korsgaard Christensen
advokat (H), partner, MBA



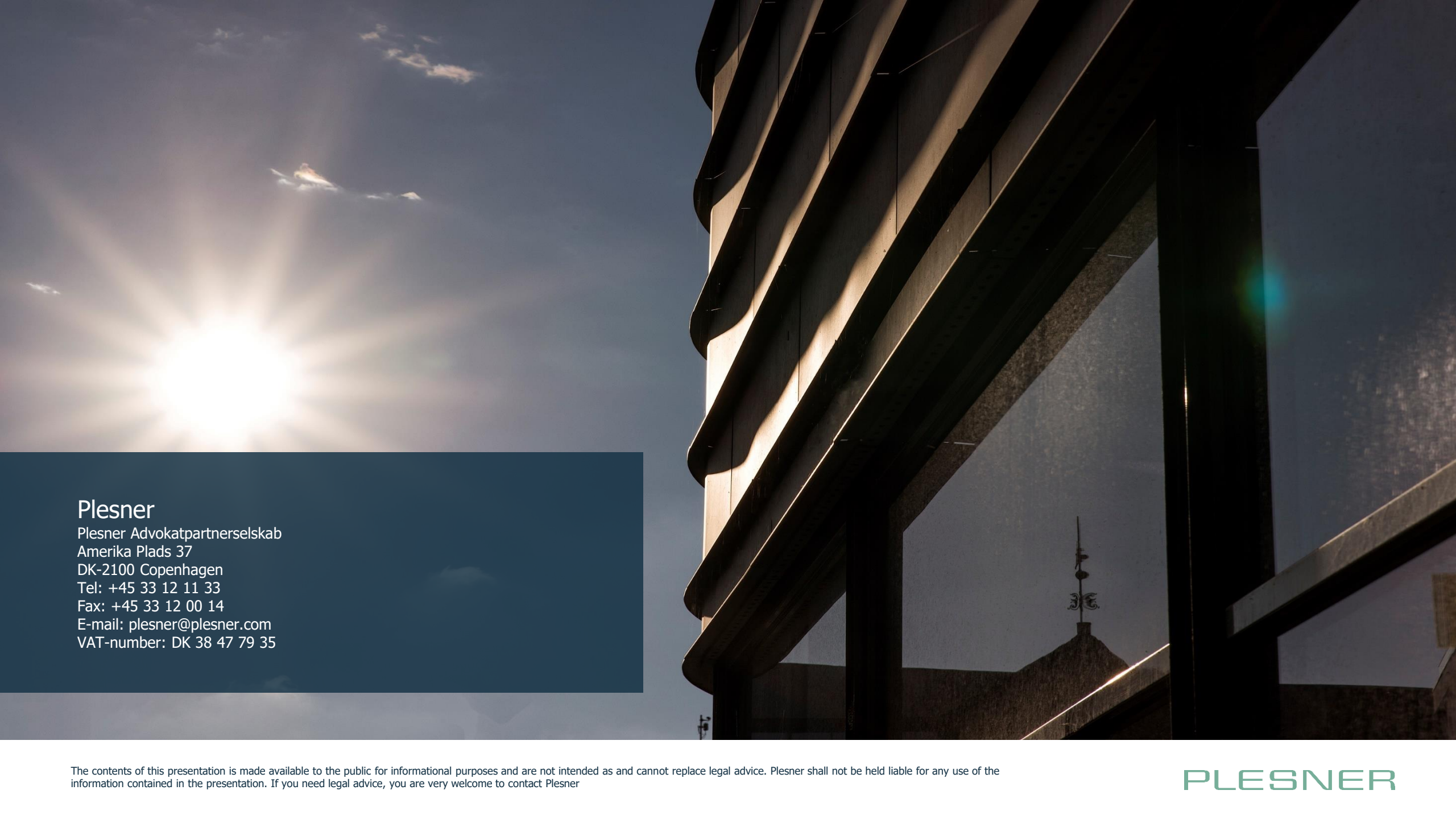
+45 30 93 71 35



+45 36 94 12 39



nkc@plesner.com



Plesner

Plesner Advokatpartnerselskab
Amerika Plads 37
DK-2100 Copenhagen
Tel: +45 33 12 11 33
Fax: +45 33 12 00 14
E-mail: plesner@plesner.com
VAT-number: DK 38 47 79 35